

تنگه هرمز و اقتصاد قزاقستان: فرصت کوتاه‌مدت نفتی یا تهدید بلندمدت اقتصادی

مقدمه

اختلال در مسیر تنگه هرمز برای قزاقستان نیز که وابستگی بالایی در امر لجستیک و تامین نیازها به این منطقه ندارد دارای اهمیت می باشد. در ظاهر اختلال در تنگه هرمز قیمت نفت را برای قزاقستان که یک کشور صادرکننده نفت و گاز است بالا برده است اما این همه ماجرا نیست. این بحران همزمان می تواند فرصتها و تهدیداتی برای این کشور ایجاد کند. افزایش قیمت نفت در کوتاه‌مدت درآمد صادراتی و منابع بودجه‌ای دولت را تقویت می کند، اما در مقابل، فشارهای تورمی، افزایش هزینه واردات، بی ثباتی نرخ ارز و ریسک‌های لجستیکی را نیز تشدید خواهد کرد.

در رابطه با این موضوع متخصصین متعددی از این کشور به فرصتها و تهدیداتی که قزاقستان با اختلال در تنگه هرمز مواجه است پرداخته‌اند که بطور خلاصه در ذیل ذکر می شود.

اهمیت تنگه هرمز برای قزاقستان

اگرچه قزاقستان مستقیماً در خلیج فارس حضور ندارد، اما اقتصاد این کشور به شدت به تحولات بازار جهانی انرژی وابسته است. تنگه هرمز یکی از مسیرهای کلیدی انتقال نفت جهان است و هرگونه بحران در آن مستقیماً بر قیمت جهانی نفت اثر می گذارد. برای قزاقستان، این مسئله دو پیامد اصلی دارد:

- افزایش درآمدهای نفتی
- افزایش فشار اقتصاد داخلی

در شرایط افزایش قیمت نفت، درآمد صادراتی دولت و صندوق ملی قزاقستان رشد می‌کند. اما همزمان هزینه واردات، حمل‌ونقل، بیمه، خدمات لجستیکی و کالاهای مصرفی نیز افزایش می‌یابد. به همین دلیل، رشد قیمت نفت الزاماً به معنای بهبود وضعیت اقتصادی شهروندان نیست.

بودجه قزاقستان بر اساس نفت حدود ۶۰ دلار بسته شده است. بنابراین قیمت بالاتر از این سطح، درآمد اضافی برای دولت ایجاد می‌کند. در سناریوی نفت ۹۰ تا ۱۱۰ دلاری ناشی از ادامه بحران در تنگه هرمز، دولت می‌تواند: ذخایر صندوق ملی را تقویت کند، کسری بودجه را کاهش دهد، توان مالی پروژه‌های دولتی را افزایش دهد، اما این مزیت، ماهیتی کوتاه‌مدت دارد و وابسته به استمرار قیمت‌های بالا است. افزایش قیمت نفت معمولاً به رشد هزینه حمل‌ونقل جهانی منجر می‌شود این موضوع برای قزاقستان که بخشی از کالاهای مصرفی و صنعتی خود را وارد می‌کند اهمیت ویژه‌ای دارد. بنابراین بخش‌هایی که بیشترین آسیب را خواهند دید:

حمل‌ونقل و لجستیک،

نرخ بلیت هواپیما،

کالاهای وارداتی،

مواد غذایی،

خدمات وابسته به انرژی است.

حتی اگر دولت قیمت داخلی سوخت را کنترل کند، افزایش هزینه واردات و حمل‌ونقل می‌تواند تورم را بالا ببرد. افزایش قیمت نفت می‌تواند از ارزش تنگه حمایت کند، زیرا درآمد ارزی کشور افزایش می‌یابد. اما در عمل، وضعیت پیچیده‌تر است. نرخ ارز قزاقستان تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارد: سیاست نرخ بهره بانک مرکزی قزاقستان، سیاست فدرال رزرو آمریکا، وضعیت اقتصاد روسیه، انتظارات بازار، جریان سرمایه خارجی، به همین دلیل، حتی در شرایط نفت گران نیز تضمینی برای تقویت پایدار تنگه وجود ندارد.

بحران در تنگه هرمز و تاثیر آن بر قیمت بنزین و سوخت هواپیما

در ارتباط با قیمت بنزین، کارشناسان قزاقستانی معتقدند، در یک اقتصاد بازار کلاسیک، افزایش قیمت جهانی نفت به سرعت بر قیمت سوخت داخلی مانند بنزین و گازوئیل تأثیر می‌گذارد. اما بازار در قزاقستان به طور متفاوتی عمل می‌کند زیرا بازار داخلی فرآورده‌های نفتی بیش از حد تنظیم شده است، پروژه‌های بزرگی که تحت توافق‌نامه‌های ویژه فعالیت می‌کنند می‌توانند نفت صادر کنند و بسیاری از تولیدکنندگان محلی نفت را با قیمتی پایین‌تر از قیمت‌های جهانی به بازار داخلی عرضه می‌کنند. بنابراین، تلاطم خارجی بر قزاقستان تأثیر می‌گذارد، اما به لطف مقررات سختگیرانه، از افزایش شدید قیمت‌های داخلی جلوگیری می‌شود.

همچنین در مورد سوخت هواپیما هزینه بالای سوخت هواپیما در قزاقستان نه تنها به دلیل قیمت‌های جهانی، بلکه به دلیل ساختار بازار داخلی نیز هست. بخش قابل توجهی از قیمت بلیط مربوط به سوخت است. سوخت هواپیما در قزاقستان ارزان بوده اما واسطه‌های زیادی در بازار وجود دارند که روی قیمت تأثیر می‌گذارند. بنابراین، آشفته‌گی‌های نفتی خارجی ممکن است تأثیر داشته باشد، اما سوال اصلی این است که زنجیره تأمین داخلی چقدر تمیز و ساده خواهد بود.

آسیب‌پذیری ساختاری اقتصاد قزاقستان

مهم‌ترین نکته‌ای که کارشناسان بر آن تأکید می‌کنند، وابستگی شدید قزاقستان به یک مسیر صادراتی است. حدود ۸۰ درصد صادرات نفت قزاقستان از طریق کنسرسیوم خط لوله خزر (CPC) انجام می‌شود. این وابستگی، یک ریسک استراتژیک محسوب می‌شود. در واقع، برای قزاقستان اختلال در مسیر CPC می‌تواند حتی خطرناک‌تر از بحران تنگه هرمز باشد. این موضوع نشان می‌دهد که مشکل اصلی قزاقستان تنها قیمت نفت نیست، بلکه شکنندگی ساختار صادرات انرژی این کشور است.

نفت گران؛ فرصت یا تهدید

کارشناسان مورد مصاحبه در مورد تأثیر اختلال مسیر تنگه هرمز ناشی از حمله آمریکا به ایران، در یک نکته اتفاق نظر دارند: نفت گران در کوتاه‌مدت مفید اما در بلندمدت خطرناک است. مزایای کوتاه‌مدت: افزایش درآمد صادراتی، رشد ذخایر ارزی، تقویت بودجه دولت، افزایش قدرت مالی دولت می‌باشد.

اما پیامدهای بلندمدت می‌تواند شامل افزایش تورم، وابستگی بیشتر اقتصاد به نفت، کاهش انگیزه اصلاحات اقتصادی، آسیب پذیری در برابر شوک‌های خارجی، تشدید نوسانات ارزی باشد. تجربه دهه ۲۰۰۰ نیز نشان می‌دهد که درآمدهای نفتی بالا لزوماً به توسعه پایدار منجر نمی‌شوند، مگر اینکه به سمت سرمایه‌گذاری‌های زیرساختی و تنوع‌بخشی اقتصادی هدایت شوند. بنابراین سناریوهای محتمل بازار نفت در شرایط کنونی شامل: محدود بودن تنه‌ها در تنگه هرمز: اگر تنش‌ها محدود باقی بمانند و مسیر صادرات نفت خلیج فارس باز شود، قیمت نفت احتمالاً در محدوده ۸۰ تا ۱۰۰ دلار تثبیت خواهد شد. این سناریو برای قزاقستان نسبتاً مطلوب است. سناریوی دوم: تشدید تنش‌ها است، در صورت گسترش درگیری نظامی یا اختلال در تنگه هرمز، قیمت نفت می‌تواند به محدوده ۱۲۰ تا ۲۰۰ دلار برسد. در این وضعیت: تورم جهانی تشدید می‌شود، رکود اقتصادی در اقتصادهای مصرف‌کننده افزایش می‌یابد، هزینه حمل‌ونقل و واردات رشد می‌کند و فشار بر ارزهای منطقه‌ای افزایش می‌یابد در چنین شرایطی، اگرچه درآمد نفتی قزاقستان رشد می‌کند، اما آسیب‌های جانبی اقتصادی نیز سنگین‌تر خواهد شد.

جمع‌بندی

بحران تنگه هرمز برای قزاقستان هم فرصت اقتصادی ایجاد می‌کند و هم تهدید ساختاری را آشکار می‌سازد. افزایش قیمت نفت می‌تواند در کوتاه‌مدت درآمد دولت را تقویت کند، اما همزمان فشار تورمی، هزینه واردات و ریسک‌های مالی را افزایش می‌دهد. مسئله اصلی برای قزاقستان نه صرفاً قیمت نفت، بلکه وابستگی شدید اقتصاد به صادرات انرژی و محدود بودن مسیرهای انتقال نفت است. به همین دلیل، ثبات بلندمدت اقتصاد قزاقستان بیش از هر چیز به تنوع‌بخشی اقتصادی، توسعه مسیرهای صادراتی جایگزین و کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی بستگی دارد.

<https://baq.kz/ormuz-bugazy-men-qazaqstandyqtardyn-qaltasy-alemdik-munay-turbulentligi-bagaga-qalay-asar-etedi-320028490/>